

บทวิจารณ์หนังสือ

เรื่อง จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

โดย

พระมหาธรรมาภรณ์ เจริญธรรม

Phamahatharapat Charoendham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Palisuksa Buddhagosa Campus Nakhonphathom

E-Mail: Phamahatharapat@gmail.com

Received March 18, 2021; Revised April 18, 2021; Accepted July 5, 2021

ผู้แต่ง : พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์), ศ.ดร.
สำนักพิมพ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีที่พิมพ์ : 2559
จำนวนหน้า : 418 หน้า

บทนำ

หนังสือเรื่อง “จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” นี้ เขียนโดย พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์), ศ.ดร. เป็นศาสตราจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นพระนักวิชาการที่มีความรู้และความสามารถทั้งด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา เป็นผู้ที่มีปัญญาที่สุขุมลุ่มลึก และมีผลงานทางวิชาการทั้งงานแปลทั้งงานแต่งทั้งงานเขียนเป็นจำนวนมาก เช่น พุทธปรัชญา พัฒนาการแห่งพุทธจริยศาสตร์ พัฒนาการแห่งความคิดแบบอินเดียโบราณ กรรมและการเกิดใหม่ พุทธทัศนะเบื้องต้น ปรัชญาแห่งนาถคารุณ,

พระพุทธศาสนาหายาน พระพุทธศาสนาหายาน: พัฒนาการและสรีรศาสตร์ พุทธปรัชญา: สารและ พัฒนาการ คัมภีร์วิมุตติมรรค ลังกาวตารสูตร ท่านมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านปรัชญาและพระพุทธศาสนา ด้านภาษาบาลีซึ่งทำให้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้ง ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 2559 มีเนื้อหาจำนวน 418 หน้า

หนังสือ “จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” เกิดจากการนำรายงานการวิจัยมาปรับใช้เป็นเอกสารวิชาการทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา โดยผู้เขียนตั้งประเด็นปัญหาทางด้านจริยศาสตร์ผ่านหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และวางโครงสร้างด้วยวิธีการทางพุทธโดยใช้เนื้อหาวิเคราะห์รูปแบบทางปรัชญา เพื่อใช้เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางจริยธรรมตามหลักการของพระพุทธศาสนาโดยผ่านวิธีการพร้อมตัวอย่างประกอบเหตุการณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และนำวิธีการปรัชญาคือการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเรื่องธรรมชาติของความคิด-ชั่ว การกระทำ เกณฑ์การตัดสินการกระทำ และเป้าหมายหรืออุดมคติของการดำรงชีวิตเพื่อให้รายละเอียดที่เหมาะสมกับยุคสมัย เนื้อหาหลักของหนังสือของจริยศาสตร์ที่ใช้ศึกษาทั่วไป

ประเด็นถกเถียงกันด้านจริยศาสตร์เกี่ยวข้องกับเชิงผูกพันทั้งส่วนที่เป็นวิชาการและในการดำรงชีวิตประจำวัน ความเข้าใจหลักจริยธรรมมีความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นเรื่องที่มนุษย์ทุกคนในสังคมต้องเกี่ยวข้องทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ผลการกระทำใด ๆ ที่แสดงออกมาผ่านความคิด การกระทำทางกาย และการพูดจา ซึ่งมีผลกระทบทั้งด้านดี-ชั่ว ด้านเสื่อมทำลายหรือความเจริญรุ่งเรืองต่อหน่วยงานและปัจเจกชนล้วนมาจากการกระทำทั้งสิ้น การตัดสินใจที่ผิดหลักจริยธรรมย่อมนำไปสู่ความเสื่อมของสังคมโดยรวม จริยธรรมจึงเป็นปัญหาพื้นฐานและจำเป็นที่สุดที่ทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเพื่อเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อตนและผู้อื่นด้วย

เนื้อหาของหนังสือจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา บทแรก กล่าวถึงแนวคิดหลักทางจริยธรรมโดยใช้รูปของศาสนาคือการเกิดขึ้นของโลก กำเนิดของสังคม เงื่อนไขของการดำรงชีวิต เพื่อกระจายเนื้อหาเชิงโลกทัศน์โดยอ้างอิงจากอรรถกถาอรรถกถาสูตร ที่เป็นประเด็นของจริยธรรมคือการแสดงพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันของจิตที่เป็นกุศลและอกุศลส่งผลให้เกิดการกระทำและการรับผลของการกระทำซึ่งเกิดขึ้นกับจิตโดยตรง เหตุผลดังกล่าวเป็นต้นเรื่องของความจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางพระพุทธศาสนา บทที่ 2 ผู้เขียนได้นำประเด็นปัญหาทางจริยธรรมจากนั้นก็นำหลักคำสอนเชิงปรัชญาและการปฏิบัติจากคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อทำให้เห็นความทันสมัยของธรรมะทั้งฝ่ายสงฆ์และคฤหัสถ์ บทที่ 3 ผู้เขียนได้นำเสนอโลกทัศน์และความเป็นจริงของสรรพสิ่ง เพื่อทำให้เกิดสัมมาทิฐิและจุดยืนของพระพุทธศาสนา หลักจริยธรรมที่จำเป็นในระดับต่าง ๆ โดยได้เน้นให้เห็นความจำเป็นของพุทธจริยศาสตร์ที่จำเป็นทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรมของทุกคนในทุกระดับ บทที่ 4 ผู้เขียนได้นำประเด็นสำคัญทางจริยศาสตร์ คือ เกณฑ์การตัดสินทางจริยธรรมโดยนำหลักการตัดสินจริยธรรมของนักคิดตะวันตก คือ สุชนนิยม ประโยชน์นิยม และกรณีธรรมของคานท์

จากนั้นจึงได้นำหลักเกณฑ์ตัดสินการกระทำของพระพุทธศาสนา และเกณฑ์การวินิจฉัยความดี ความชั่ว โดยได้นำผู้อ่านให้มองเห็นมุมมองหลากหลายอย่างที่จำเป็นต่อการตัดสินการกระทำเช่น ให้ดูเจตนาเป็นมูลเหตุ ดูว่าจิตเป็นกุศลหรืออกุศล สำนึกทางมโนธรรม ผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นลักษณะการตัดสินธรรมวินัย ในบทที่ 5 ทำการประนีประนอมเกณฑ์การตัดสินการกระทำของตะวันตกและกับพุทธศาสนา ในบทที่สุดท้าย ผู้เขียนได้นำผู้อ่านรู้ว่าการกระทำที่ถูกต้องนั้นจะนำไปสู่เป้าหมายคือการสมบูรณ์ของการดำเนินชีวิตคือการพัฒนาจิตให้บรรลุธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และบทสรุปเน้นให้เห็นความสำคัญของความรู้ระดับสมมติและปรมัตถ์ ซึ่งไม่ปรากฏในหลักคำสอนของลัทธิหรือศาสนาอื่น จริยธรรมถือเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตและเป็นคุณธรรมสนับสนุนให้มีการพัฒนาจิตให้สูงขึ้นไปสู่เป้าหมายคือ การรู้แจ้งความจริงจนสามารถพ้นจากความทุกข์ทั้งหมดได้

บทวิจารณ์

จุดเด่นของหนังสือ

ในการเรียบเรียงเนื้อหาผู้เขียนได้จัดลำดับเนื้อหาที่ทำให้เกิดลำดับความสำคัญ แล้วจึงนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและไม่ละทิ้งเป้าหมายของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การนำเสนอเป้าหมายที่มีคุณค่าสูงสุด เป้าหมายเป็นตัวกำหนดคำอธิบายให้เห็นความไม่สมบูรณ์ของความจริงระดับจริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับสมมติสัจจ์ ย่อมตกอยู่ในความขัดแย้ง เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ถ้านำหลักการดังกล่าวไปสู่ความจริงขั้นสูง คือ ระดับปรมัตถ์ ย่อมทำให้เกิดศรัทธาต่อการปฏิบัติเพื่อให้เข้าสู่การรู้แจ้งระดับสูง ลักษณะดังกล่าวทำให้งานเขียนเชิงวิชาการที่มีเนื้อหาหายาก ซับซ้อน แต่ผู้เขียนกลับสามารถทำให้เนื้อหาที่มีความง่ายขึ้น น่าติดตาม สามารถทำให้ผู้อ่านมีความกระตือรือร้นที่จะอ่านให้จบได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เกิดจากความชำนาญด้านปรัชญาศาสนา ด้านการเขียน การวางเนื้อหาที่เราให้ เกิดความคิด ความรู้ด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาตนเองและการชี้แนะคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางปรัชญาศาสนา ก็สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาและนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิต

ลักษณะแนวคิดศาสนาที่ปรากฏในรูปของปรัชญาทำให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งผู้เขียนได้เขียนงานที่บ่งถึงความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาทำให้เกิดความรู้ด้านจริยศาสตร์ชัดเจน และสามารถมั่นใจในการตัดสินใจกระทำให้ถูกต้องโดยไม่ต้องสงสัยหรือคิดฟุ้งหลักการตัดสินเรื่องประเด็นปัญหาทางศีลธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจฐานของการคิดซึ่งเป็นเรื่องของสมมติสัจจ์ ส่วนจริยธรรมที่ถูกต้องย่อมตั้งอยู่บนฐานของความจริงและนำไปสู่ความเป็นจริงสูงสุดคือปรมัตถธรรม หลังจากได้อ่านหนังสือเล่มนี้ทำให้เข้าใจหลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาที่มีความเป็นสากลและสามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน เชื้อชาติ ศาสนา

จุดด้อยของหนังสือ

การอ้างอิงจากเอกสารคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งมีเนื้อหาที่เกิดขึ้นในอดีตกาลสมัยโบราณ แต่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์และยกตัวอย่างกรณีศึกษา ซึ่งมีการแก้ไขและคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง ซึ่งเป็นกรอบที่เกิดจากการมองในรูปขององค์การศาสนา เป็นสถาบันทำให้เกิดข้อจำกัดกับผู้อ่าน แต่วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวผู้เขียนได้นำหลักแนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของจริยธรรมปัทมฐาน โดยเฉพาะที่มีอิทธิพลอย่างมากในสังคมปัจจุบัน มาเป็นประเด็นเปรียบเทียบทำให้น้ำหนักของการศึกษาจริยศาสตร์แบบพุทธ มีความเป็นสากลแก้ไขปัญหาทางจริยศาสตร์ได้ในระดับที่ลึกมากกว่า โดยไม่ทอดทิ้งหรือปฏิเสธหลักจริยศาสตร์แบบตะวันตก คือ แนวคิดแบบประโยชน์นิยมของมิลล์ สุขนิยมและกรณีธรรมของคานท์ โดยเชื่อมโยงให้เห็นฐานของความคิด วิธีการและเป้าหมายของจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตให้พ้นทุกข์ในฐานะของศาสนา โดยการสร้างปัญญาที่ถูกต้อง จึงทำให้ครอบคลุมได้ไกลกว่าปรัชญาทั่วไป

สรุป

จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้นำหลักความคิดทางจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา จากคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา มาศึกษาวิจัย จึงทำให้หนังสือมีคุณค่าทางวิชาการและการประยุกต์ใช้ในการศึกษาประเด็นจริยศาสตร์ ข้อถกเถียงกันประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมที่สำคัญ เช่น ความดี-ชั่ว คืออะไร? ความจริงของจิตคือ กุศลและอกุศลที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำ ซึ่งพร้อมยืนยันในฐานะเป็นเหตุหลักที่สามารถตัดสินได้ว่าการกระทำใดถูกต้องหรือผิด เกณฑ์การตัดสินการกระทำดี-ชั่ว พร้อมวิธีการแก้ปัญหาทำให้เกิดความชัดเจนและจุดยืนที่เชิงทฤษฎี ทั้งทางทฤษฎีและการปฏิบัติทำให้หลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนามีความเป็นสากลเพิ่มเติมส่วนที่จริยศาสตร์ทั่วไปขาดหายไป ทำให้ความรู้เชิงจริยศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ในหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2559). *จริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*.

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.